

LBRIS

We know
books

Kostas G. Panagopoulos

Corifeul iubirii
Părintele Iosif Vatopedinul

Traducere din limba greacă:
Cristian Spătărelu

EDITURA ECUMENIȚA

2022

Veșnic-pomenitul părinte Iosif Vatopedinul în fața colibeii lui de lângă Mănăstirea Vatoped din Sfântul Munte, în ultimii ani ai vieții sale pământești.

Capitolul I

Zădărnicia

„Îi e frică să iasă singur afară”

Zădărnicia este ca un ibric cu cafea pe foc. Încetul cu încetul caimacul iese din adânc, pâlپاie la suprafață, se umflă, se arată, își face de cap, pentru că nu mai rezistă să aibă dedesubt flacăra, iar el să nu poată să iasă să-și arate bulele. Gustos, întăritor, are avantajul primei sorbituri și mereu spune: „Iată, pe mine mă încearcă oamenii prima dată, pe mine, caimacul!”. Însă în realitate flacăra este cea care-l face să se arate deasupra, după cum omul lui Dumnezeu poate descoperi tot ceea ce este zadarnic în orice moment vrea el, ca o altă flăcără de foc.

Astfel, un grup de americani a mers odată să-l întâlnească pe părintele Iosif. Aceia erau oameni influenți, cu mulți bani, care luau decizii de importanță mondială, cunoscând pe deplin situațiile actuale, lucruri pe care doar puțini le dețineau. „Au venit la mine niște americani”, își amintea Părintele, „și voiau să audă de la mine ceva foarte înalt din punct de vedere filozofic și ideologic”. Părintele voia să spună că aceștia considerau că discută cu un filozof din lume, care avea să-i sfătuiască pentru îmbunătățirea acestei lumi, dar,

din păcate pentru ei, părintele Iosif nu avea pentru lumea aceasta absolut nicio apreciere, nu-i atribuia nicio valoare și, după cum îi plăcea să spună, „toate cele ce sunt sub cer sunt mincinoase și zadarnice”. Ce să le spună deci Părintele acestor oameni străini care veniseră cu dispoziția de a discuta despre lumea aceasta? În cele din urmă i-a primit, după cum de altfel niciodată nu refuzase vreun vizitator.

Eu, întrucât știam ce vor, spune părintele Iosif, am zis să-i fac să înțeleagă cum stau lucrurile. Le-am spus:

– Voi sunteți fericiți, aveți un mare cârmuitor, cel mai bogat om din lume, iar acesta cred că mănâncă foarte mult, dacă e bogat, nu ca noi, cei săraci!

Americanii au răspuns:

– Nu, părinte, mănâncă o farfurie de mâncare, doarme într-o singură cameră, trupul și-l îmbracă doar cu o haină.

– Ciudat lucru, nu-i dați mult de mâncare? i-am întrebat.

Ei au insistat:

– Nu poate să mănânce mai multe de o farfurie, părinte.

Părintele a continuat dinadins în același spirit al întrebărilor:

– Cel puțin haine bune, a zis, înțelegând multe feluri de haine.

– Părinte, toate firmele și societățile îi dau, dar el doar un costum poartă.

– E, dar măcar camere. N-are multe camere? Cred că locuiește într-un turn Babel.

– Părinte, într-o singură cameră stă și o sută de oameni îl păzesc, pentru că-i e frică să iasă singur afară.

Cel mai puternic om din lume nu se poate duce nici până la chioșcul din colț. O farfurie cu mâncare, o cameră în care să doarmă, o haină cu care să-și acopere trupul. Ca om foarte bogat și influent, înțelegi mai bine zădărnicia acestei lumi, faptul că banii și puterea nu-ți oferă ceea ce-ți închipuiai tu atunci când plănuiai cum să-i dobândești. În același spirit al discuției cu americanii, într-o omilie de-a lui de la o adunare a Mănăstirii Vatoped, Părintele se străduiește să-i trezească pe pelerini, rugându-i stăruitor să-i spună ce câștigă oare prin stresul prosperității: „Spuneți-mi, dacă vreți, cei bătrâni și cei tineri, ce ați câștigat prin alergăturile voastre, prin stresul vostru până în ziua de astăzi? Eu știu. Voi ați uitat. Ați câștigat o farfurie cu mâncare, o haină cu care să vă îmbrăcați și o cameră în care să dormiți. Doar acestea sunt. Sunt, putem spune, cele necesare. Atunci când omul se ocupă cu cele în afara acestora, este amăgit de una și de alta”. Cineva, un cap de familie, avea altă părere și a zis: „Noi avem copii, grijile traiului, multe guri de hrănit”. Părintele Iosif a bănuțat reacția previzibilă a omului din lume și a spus: „Mireanul are mai multe griji decât monahii în domeniul social, din pricina sistemului familial, dar iarăși, să nu uitați că pronia asupra omului și a tuturor fapturilor o are Dumnezeu și Acela ne dă puterea credinței”.

Părintele îi îndemna pe capii familiilor să nu se bazeze și să nu nădăjduiască doar în alergăturile lor ci, mai întâi, în puterea credinței, căci *toate sunt cu putință celui ce crede*, și „prin credință provocăm intervenția lui Dumnezeu în clipele grele și Acela ne dă pronia și nu ne părăsește”. Părintele Iosif Vatopedinul,

celor ce se nevoiesc afară în lume, nu le interzice grija pentru dobândirea celor necesare, însă îndemna la o înfrânare a grijilor vieții, încât să nu fie murdărită conștiința. „Ce înțelege omul care aleargă?“, întreba retoric. „Fiindcă are conștiință în el, care-l cercetează. Vedeti, avem în noi elementele dumnezeirii și după căderea în păcat”.

Omul contemporan este chemat să uite cine este, originea lui, identitatea din adâncul inimii lui și mult-râvnita lui destinație veșnică. Și toată această uitare a sa se întâmplă de dragul alergăturii, care uneori este necesară, dar de obicei nu este decât un stres pentru dobândirea fericirii lumești, o obsesie și o zvârcolire pentru a aduna ceva mai mult, care însă în cele din urmă devine ceva puțin, mic, expirat, amar. La apusul soarelui, omul vede că se află iarăși în suferință după alergătura pentru asigurarea plăcerii.

„Să nu uităm care ne este menirea”

Alergăturile fără scop înseamnă pierderea destinației. Suntem trecători aici pe pământ, străini, fără patrie, într-o vale haotică, plină de lacrimi și necazuri. „Aici este valea plângerii“, constata părintele Iosif, „unde suntem exilați“. Însă cei mai mulți dintre noi nu cunoaștem această exilare a noastră, de aceea lumea se cațără pe cuvintele lipsite de sens ale unei minciuni: „Viața este dulce!”. Nici măcar nu este viață. Este trăire. Viața vine după aceea, aparține veacului viitor.

În starea de comă în care trăim, ne debităm prostițiile, numindu-le lucruri inteligente. De-a lungul veacurilor de trăire omenească filozofăm asupra lucrurilor

zadarnice, numindu-le veșnice, și alergăm pe urmele minciunii cu încălțări ilogice, ascunzând faptul că în zadar pălăvrăgim. Celula în care suntem închiși se înfrumusețează cu cadrele noastre, însă tot celulă rămâne. Ceva nu merge bine cu lumea și ne apărăm cu disperare. Facem însă pe neștiutorii, punând o bătăistă permanentă pe gura conștiinței noastre. Suntem palavragii, lipsiți de logică, inteligenți, dar foarte neînțelepți. Suntem foarte lipsiți de siguranță, întristați pentru cele de acum și nu pentru cele veșnice, fiindcă am uitat cu totul adevărata noastră destinație.

Părintele Iosif îndemna fierbinte: „Să nu uităm care ne este menirea. Dacă omul păstrează acest lucru, pot spune că e ceva, că are o siguranță“. Părintele vorbea despre primejdia nesimțirii, a uitării, a risipirii minții, din vina omului. Să nu aruncăm adică identitatea și busola, căci fără conștiința destinației clare, a aducerii aminte de Dumnezeu, nu există siguranță la om. Acesta, cu încăpățănare, se duce direct în prăpastie, ca animalul necuvântător către mâncare, dar, spre deosebire de animalele care dau și puțin înapoi, omul nesimțitor nicidecum!

„Pentru că noi vedem că, atunci când ducem animalele la păscut, în față merg cele mari, dar după ce acestea se satură, se dau înapoi și nu le împiedică pe celelalte să mănânce. Însă omul vrea să adune și să bage în hambare bogățiile lui și să-i vadă pe ceilalți murind și consideră asta un triumf, că doar el are multe!”. Am rătăcit, spune Părintele. Am ajuns mai jos decât animalele. Animalele lasă și celorlalte animale, celor mai mici, celor mai neputincioase. Noi mâncăm singuri, nu lăsăm nimic la nimeni. Am devenit mai răi decât

dobitoacele, dar suntem oameni, fiindte negrăit mai înalte. „Prin întruparea Lui, Domnul frământă și amestecă firea dumnezeiască cu cea omenească, și le face una. Doar cu omul face asta, nu cu vreo altă făptură. Cu omul!”. Așadar, din ce cauză nu ne vedem menirea? Din cauza încăpățănării în zădărnicie. O încăpățănare greșită exprimată printr-un cuvânt greșit: suntem zădărnici cu încăpățănare și, prin urmare, dezorientați.

Zădărnicia este amăgirea acestei lumi. Pe dinafară mireasmă de pâine proaspătă, pe dinăuntru mizerie și duhoare. Aceasta nu-l lasă pe om să-și vadă menirea, întrucât îl convinge prin viclenii că nimic altceva nu există, decât paloarea acestei vieți, clipa prezentă care vrem să se întindă la nesfârșit, de care ne ținem cu dinții și în care să ne putem distra cât mai mult. Inventatorul zădărnicii este diavolul. Dar capacitățile omului sunt mai presus de această lume. Noi, oamenii, nu suntem pentru aici, pentru acum. În altă parte este slava noastră, dar diavolul lucrează, nu obosește, lucrează prin busolele lui și ne vrea atrași în alte direcții. „Întruparea lui Dumnezeu Cuvântul”, spunea părintele Iosif, „îi dă omului capacitatea de a urca mai presus de lumea zidită. Asta este îngăduit s-o spunem după măsura cugetului omenesc, cât putem înțelege. Desigur, omul nu ia niciodată firea lui Dumnezeu, dar poate deveni dumnezeu după har”. Părintele dă un exemplu, deși nu exprimă o identitate totală: „Dacă un copilăș găsit aruncat într-un coș este înfiat legal de un nobil, fără să conteze de unde a fost luat acesta și de unde provine, în ceasul acela este copilul celui care l-a înfiat. Îi moștenește numele, titlul, vrednicia și averea. Devine de-acum fiu al lui. Așa se întâmplă și cu omul”.

Omul este menit să moștenească Împărăția cerurilor. De ce preferă să se păcălească că toate încep și se termină aici? Necredința în viața veșnică este apărută de diavol cu toate mijloacele lui, fiindcă știe ce o să moștenească omul și este invidios, plesnește, urlă. Ucigătorul de oameni, diavolul, înnebunește doar la gândul că noi, oamenii, ne învrednicim de înfierea lui Dumnezeu și devenim acum moștenitori ai Lui în vecii vecilor!

**„De la generația de astăzi,
care le-a pierdut pe toate”**

„Tu bine le spui, că ești Dumnezeu, dar noi le putem face?”. Părintele Iosif pune această întrebare în legătură cu anumiți semeni de-ai noștri care se declară neputincioși. Ei sunt informați despre cele referitoare la Împărăția veșnică a lui Dumnezeu, dar declară o neputință pentru sânguința concretă, pentru strădania de a face câțiva pași înainte. Omul, deși înlăuntrul lui trece prin greutăți și în profunzime își cunoaște căderea, simte acestea ca pe o mare povară și nu poate pași pe drumul de întoarcere. Însă Dumnezeu știe asta, vede și cunoaște neputința omului. Dumnezeu nu silește, niciodată nu face asta, dar luptând pentru mântuirea noastră și pentru a ne lăsa moștenirea Lui în vecii vecilor, ne arată prin exemplul Său că nu suntem neputincioși.

„Și vedeți”, spunea părintele Iosif, referindu-se la Domnul nostru Iisus Hristos, „că Dumnezeu Cuvântul joacă și El rolul celui ce se pocăiește, al trăitorului poruncilor lui Dumnezeu, al voii dumnezeiești, astfel

URDIS

We know

încât să devină pildă pentru toți! Părintele spunea că Domnul a coborât aici pe pământ, între noi, încât, printre altele, să ne arate calea vindecării.

Mai întâi de toate, Domnul ne învață ascultarea. Ascultarea este primul element pentru întoarcerea celui pocăit. „Domnul se face ascultător Tatălui, ascultător până la moarte”, făcând o ascultare statornică, categorică. Părintele întreabă: „Oare nu vedem asta atunci când toate conduc spre Taina preacuratelor Lui Patimi? De trei ori L-a rugat pe Tatăl, în genunchi și plângând: Părinte al Meu, *de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta*. Părinte, lasă-Mă să-i rezidesc, de vreme ce Eu i-am zidit, să scap de această necinste”. Și ce răspunde Dumnezeu Tatăl? „Îi spune «nu». Arată-le practic calea întoarcerii lor, practic, și convinge-i că ești Învățătorul lor”. De trei ori L-a rugat Dumnezeu Cuvântul pe Dumnezeu Tatăl fără să fie ascultat, făcând ascultare și îndurând dumnezeieștile Patimi.

„Atunci vedeți, are loc atingerea scopului și înțelesului pocăinței practice”. Pocăința conține fapte, lacrimi, suferințe, hotărârea jertfirii, și toate acestea îl tratează, îl taie pe om, îl operează, iar apoi îl coase. Vom pieri definitiv din pricina prostiei noastre și din pricina amorțirii în lenevia noastră zadarnică și negrăită. „Nu se poate, fraților”, spunea părintele Iosif. „Dacă nu vom vindeca prin pocăința practică greșelile prostiei noastre anterioare, este cu neputință să devenim părtași ai făgăduințelor dumnezeiești”. Altfel nu se poate. Toate cele făcute altfel sunt niște pretexte murdare, ca niște minciuni îngropate la rădăcina unei flori înmiresmate. E nevoie de puțină spovedanie, de puțină înfrânare, de participare la biserică, de viață duhovnicească, cât poți

și cât reușești, cât îți place să aduci pocăință prin rugăciune la Preadulcele Domn Iisus Hristos.

Părintele Iosif vorbea „despre pocăință”, referindu-se în special la sânguinta întoarcerii noastre, punând accent pe hotărârea de a acționa pentru a reuși acest lucru: „Toată puterea noastră, după cum am spus și voi spune mereu, este luarea-aminte, cea numită practică. Altfel nu se poate. Dacă nu arătăm pocăință, harul dumnezeiesc nu va conlucra cu noi”. În fiecare omilie a lui reafirmă valoarea practicii în lucrarea pocăinței. Alteori iarăși, având ca temă iubirea de osteneală concretă, spune următoarele: „Vă amintesc cuvântul Evanghelistului despre Iisus Hristos, că a început să facă și să învețe. Voi insista pe prezentarea sensului cuvântului «a face», adică faptul că mai întâi sunt pildele vieții noastre practice și după aceea înflăcărarile și vederile duhovnicești. Vedeți, Iisus mai întâi a postit patruzeci de zile și după aceea a pătruns în subțirimea discernământului, care este parte a iluminării dumnezeiești”. Se arată astfel valoarea postului, a înfrânării în faptă, a nevoițelor, pe care unii le resping ca fiind tipice, nepercepând adevărata față a celor pe care însuși Domnul Iisus Hristos le arată clar.

„Prin post și nevoițe”, menționează părintele Iosif, „omul poate să discearnă, după cum spun Sfinții Părinți, subțirimea cugetelor, când acestea se arată în haine de lumină sau în blană de oaie”. Postul vine și face ordine în haosul minții. Și de-acum mai curați la minte, nu vom mai fi înșelați de șiretlicurile „celui din afară”. În primele etape ale întoarcerii noastre poate ne vom împotrivi necesității practicii. Însă lucrurile vor merge pas cu pas, nu toate deodată. Dar nu va

fi cu noi Preadulcele Iisus Hristos? „Fiilor”, ne spune Domnul în Scriptură, „copiii Mei!”. Atât de blând vorbește. Să nu ne împotrivism. E greu să ducem un pahar cu apă unuia care ne roagă asta? Suntem însă îngropați adânc în zădărnicie și toate ni se par grele, chiar și cele ușoare, precum faptul de a asculta de un Tată blând, Care vorbește cu mângâiere, cu sinceritate, Care devine și Tată aspru, dar spre binele nostru și spre singurul adevăr al menirii noastre veșnice.

Sfântul Iosif menționa că „*nu tot cel ce-Mi spune: Doamne, Doamne va dobândi bunătățile cerute. Fiindcă Domnul a spus că nu cel care crede că există Dumnezeu și nu este ateu sau nu are alte ideologii amăgitoare este cel care-L iubește, ci doar cel ce păzește poruncile Mele*”. Oricum noi, oamenii, nu suportăm să auzim de porunci. De la stăpânii noștri, da! De la Dumnezeu, nu! Susținem că nu înțelegem cum un Dumnezeu al libertății impune îndatoriri și ne dă porunci. Părintele Iosif explica această problemă a poruncilor, pentru a arăta că omul nu are dreptate. „Deci ce sunt poruncile?”, întreba retoric. „Pentru că primesc multe întrebări pe această temă de la generația de astăzi, care le-a pierdut pe toate. Poruncile lui Dumnezeu, fraților, nu sunt nimic care să aibă legătură cu El, nu sunt ale Lui. Noi, stăpânii, dăm porunci celor care ne sunt în subordine, care lucrează pentru noi, de care avem nevoie. De nevoie dăm porunci, pentru a ne ajuta. Dumnezeu nu dă porunci ca să primească ceva care Îi lipsește. Poruncile pe care le dă Dumnezeu sunt vindecarea de vătămarea pe care am pățit-o prin cădere, căci prin căderea lui omul n-a pierdut doar Raiul, veșnicia, ci a suferit și zdrobirea persoanei sale”.

Care însușiri ale persoanei au fost zdrobite din pricina căderii? Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să vedem o raportare a Părintelui la însușirile omului înțelept: „Însușirile omului înțelept sunt eliberarea de orice simțământ irațional, de orice dispoziție și mișcare pătimașă. Din acestea rezultă controlul și stăpânirea peste înțeleșuri și va urma folosirea corectă și negreșită a lucrurilor”. Alte însușiri ale omului înțelept, după Părintele Iosif, sunt blândețea purtării lui, cugetul smerit, împreună-pătimirea, îndurarea, binefacerile făcute celorlalți, precum și statornicia voii în hotărârile importante, în opoziție cu dezordinea precedentă. Și negreșit, „fără contribuția harului dumnezeiesc este cu neputință ca omul căzut și zdrobit să regăsească ceea ce a pierdut”, adică să regăsească înțelepciunea și să renască.

„Universul întreg nu face cât un om”

Unii se întreabă: „Doar e Dumnezeu, de ce nu face o minune ca să devin și eu un sfânt, un om duhovnicesc și lipsit de patimi?”. Ar putea s-o facă, pentru că este Dumnezeu și pe toate le poate și într-o fracțiune de secundă ar putea să ne pregătească pentru Împărăția Lui veșnică. Însă Părintele Iosif explică cum funcționează „taina tainelor” lui Dumnezeu: „Cât de greu îi era atunci [după căderea omului] Cuvântului lui Dumnezeu să ia un alt pumn de țărână, să sufle peste ea și să facă un om nou eliberat de patimi, disciplinat, ascultător? Dar nu a face asta. Hotărăște să-l aducă înapoi pe cel ce a căzut din pricina neascultării lui”. De ce hotărăște asta? „Îi era oare cu neputință Cuvântului lui